

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی:

مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

مجدالدین مستعان^۱

یاسر مدنی^۲

مهدی زارع بهرام‌آبادی^۳

کیوان صالحی^۴

[10.22034/ssys.2023.2725.2972](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2725.2972)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹

طبق گزارش مرکز ملی آمار ایران (۱۴۰۰) نسبت آمار ازدواج به طلاق (۳ به ۱) و بیشترین تعداد طلاق مربوط به ۱ الی ۵ سال اول زندگی است. با توجه به پیامدهای اجتماعی و فرهنگی مرتبط با طلاق، واکاوی عمیق فرایند و عوامل مربوط به پایداری زندگی مشترک در راستای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، میان زوجین ایرانی اهمیت و ضرورت فراوانی پیدا می‌کند. این تحقیق باهدف بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی میان زوج‌های ایرانی انجام گرفت. بدین منظور ۱۱ زوج با استفاده از روش نمونه‌گیری ملاکی و سپس گلوله برفی انتخاب شدند. پژوهش با رویکرد تحقیق کیفی، روش نظریه برخاسته از داده‌ها و طرح سیستماتیک اشتراوس و کربین با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام گرفت. مرور و مقایسه متوالی داده‌ها، به استخراج ۳۵۰ کد اولیه، ۲۵ زیر مقوله و ۸ مقوله منجر شد. از میان مقولات، «عاملیت بخشی به شایستگی‌های مرتبط با دوام ازدواج» به‌عنوان مقوله محوری (مرکزی) شناسایی گردید. زندگی مشترک یک رویداد محسوب نمی‌شود، بلکه یک روند و فرایند است که تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی- شخصیتی، اخلاق و ارزش‌ها، زمینه‌های مشترک فردی و زوجی، اشتغال و درآمد، شکل‌می‌گیرد و باوجود زمینه‌های مساعد نظیر سلامتی و توان ایفای نقش در زندگی، عوامل تعاملی- فرهنگی- اجتماعی و زمینه‌های خانوادگی و با استفاده از راهبردهای مؤثر (مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی) در نهایت منجر به بالندگی فردی و اجتماعی می‌شود. ازاین‌رو، اگر زوجین مسیر را طبق این فرایند با تعامل یکدیگر پیش ببرند، احتمالاً دوام ازدواج و پایداری زندگی را از لحاظ کمیت و کیفیت تجربه خواهند نمود.

واژگان کلیدی: بازنمایی، پایداری زندگی، ثبات ازدواج، زوج ایرانی و نظریه داده‌بنیاد.

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی مشاوره، گروه علوم اجتماعی و رفتاری، پردیس بین‌المللی ارس، دانشگاه تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه روان‌شناسی تربیتی و مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

E-mail: yaser.madani@ut.ac.ir

^۳ دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۴ دانشیار، گروه روش‌ها و برنامه‌های آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

خانواده مقدس‌ترین نهاد شناخته‌شده و موجود در هستی است، چراکه خالق بی‌همتا، فلسفه خلق همه شگفتی هستی را بر زوجیت بنا نهاده است (افروز، ۱۳۹۹). اگر به این واقعیت باور و ایمان داشته باشیم که غایت ازدواج دستیابی به آرامش و تجربه خوشبختی حقیقی است، رسالت اصلی مرد و زن، در هر شرایط، اندیشه و پاسداری از موهبت آرامش و مهارت آرامش‌آفرینی در کانون پرقداست خانواده است (افروز، ۱۳۹۹). وقتی صحبت از ازدواج می‌شود، ناخودآگاه جوانی و دغدغه‌های آن مانند عشق و احساس، ازدواج، تحصیل، شغل، درآمد، مخارج و فرزندآوری یادآوری می‌شود. ازدواج به‌عنوان یک انتخاب در مرحله‌ای از زندگی انسان مانند ارتباط درون و بیرون ارزشمند زن و مرد جهت تشکیل خانواده‌ای سلامت و جاودان شناخته می‌شود (لاکسمی^۱، ۲۰۲۱). در صورتی‌که ازدواج بر پایه عشق، اعتماد دوجانبه، احترام متقابل هم‌سران در نظر گرفته شود، می‌توان به خانواده‌ای آرام و پایدار رسید (لاکسمی، ۲۰۲۱). ازدواج آغاز شکل‌گیری یک کانون گرم حمایتی و احساسی، در زندگی است و با پرورش نسل بعد و بقای زندگی انسان ارتباط دارد؛ هر قدر این پیوند، استحکام بالایی داشته باشد، سهم قابل‌توجهی در حفظ و ارتقای سلامت جامعه از تمامی جهات ایفا خواهد کرد (درخش، اصلانی و کرابی، ۱۳۹۷). زندگی مشترک مستحکم و پایدار، شرایطی است که زوج طی مدت‌زمان طولانی و زیاد از آرامش و صلح نسبی برخوردار باشند و از زندگی لذت ببرند و با درک متقابل، عشق و علاقه ناب تجربه شود- درواقع بدون هیچ نیت و عملی برای شکست عهد مشترک، از هم حفاظت و حمایت نمایند. در نقطه مقابل، هر ارتباطی که با خصوصیت گفته شده ناسازگار باشد، منجر به کاهش پایداری زندگی مشترک خواهد شد (منزینگ، هارولد، لیو، شلتون، شاو^۲، ۲۰۱۱). درنهایت، زندگی مشترک پایدار، زندگی است که زوج زمان بیشتری از طول زمان مجردی‌شان، طی دوران تأهل با هم‌سر گذرانده باشند که این زمان، تقریباً حداقل ۲۰ سال به بالاست و زوج در این ازدواج، شبکه‌ای از ویژگی و راهبرد را ایجاد می‌نمایند که آن‌ها را در کنترل مسائل و مشکلات یاری می‌نماید (گنیلکا^۳، ۲۰۰۷؛ کاسلو و رابینسون^۴، ۱۹۹۶).

دلایل و عوامل مرتبط بادوام و پایداری زندگی در پژوهش‌های اندک داخلی طی ۲۰ سال گذشته نشان می‌دهد مؤلفه‌هایی چون: عوامل مربوط به پیش از ازدواج (آشنایی پیش از ازدواج، علاقه و کشش نخستین، وجود شباهت‌ها میان زوجین)، عوامل فردی (ویژگی‌های شخصیتی مؤثر، نگرش‌های کارآمد، مسئولیت‌پذیری، پایبندی‌های اخلاقی و مذهبی)، عوامل خانوادگی (منظومه زناشویی پدر و مادری و چند

¹ Laksmi² Mannering, Harold, Leve, Shelton, Shaw³ Gnilka⁴ Kaslow & Robison

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

نسلی کارآمد و راهبردهای مؤثر خانواده‌ها)، عوامل بین فردی (سازگاری، قدرت حل مسئله، صمیمیت، تعهد، پابندی به حقوق یکدیگر)، عوامل فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی (بقای نظام ارزشی و نگرش به پایداری خانواده، رسانه‌ای‌نشدن خانواده، اتخاذ رویکرد سیاستی جامعه‌محور) (شناگوی زاده، ۱۴۰۰)؛ عوامل فردی (ویژگی‌های اخلاقی، شخصیتی، هویتی و باورهای مذهبی و اعتقادی)، زوجی (مهارت‌های حل تعارض، والدگری، ارتباط مؤثر با همسر، رابطه با خانواده مبدأ و همسر، مسائل مالی و مسائل جنسی)، عوامل زمینه‌ای (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی) و ملاک‌های هم‌سرگزینی (شناخت انتظارات، نیازها و خواسته‌ها، همسانی و توافق نظر، بلوغ همه‌جانبه و سلامت جسم و روان) (کیانی، نوابی‌نژاد، احمدی و تقوایی، ۱۴۰۰) در پژوهش‌های گوناگون شناخته و گزارش شده است.

با تمام شرایطی که گفته شد، امروزه در کشور ما، آمارهای زندگی مشترک پایدار حاوی اخبار خوبی نیستند. کاهش دوام و پایداری ازدواج منجر به طلاق به‌عنوان یکی از مسائل و مشکلات اجتماعی امروز جامعه ایران به شمار می‌رود. بر اساس آخرین اطلاعات مرکز آمار ایران و سازمان ثبت‌احوال کشور، میانگین دوام و پایداری ازدواج منجر به طلاق کمی بیش از ۷ سال و در دامنه‌ای بین ۲/۶ سال تا ۱۲ سال در نوسان است (حسینی و تیموری ارشد، ۱۳۹۸). به نظر می‌رسد شاهد کاهش قابل توجه تعداد و افزایش سن ازدواج میان جوان‌ها می‌باشیم (حسینی، ۱۴۰۱). ازدواج جوان‌های امروز به‌عنوان امری چندساحتی، علاوه بر ابعاد اقتصادمحور، بعد فرهنگی، اجتماعی و البته روان‌شناختی را هم در بر دارد. توجه به مقوله ازدواج، رکن مهم و هستی‌بخش خانواده، امری مهم و حیاتی تلقی می‌گردد. با افزایش سن ازدواج میان جوان‌ها و گرایش آن‌ها به مجرد در سال‌های متمادی، به‌طور طبیعی شاهد روند کاهش جمعیت و فرزندآوری و در عوض، افزایش جمعیت میان سال و مشکلات عدیده آن‌ها خواهیم بود. همچنین با وجود ارتباطات گسترده بین‌المللی امروزی در قالب دهکده جهانی، تغییر سبک زندگی و گسترش آن، بدیهی است که با خانواده‌های جوان متعارض با ارزش‌های هویتی جامعه مواجه شویم (حسینی، ۱۴۰۱). باید گفت که شرایط اجتماع و فرهنگ جامعه بر شناخت جوان‌ها اثر دارد و الگوی ذهنی آن‌ها در مورد ازدواج را متحول و از الگوهای سنتی متمایز خواهد ساخت. لذا با توجه به اهمیت ازدواج جوان‌ها، حفظ و بقای ارکان نهاد خانواده و سلامت جامعه، لازم است به ازدواج جوان‌ها و مسئله پایداری زندگی نگاهی باز، جدی و دقیق همراه با اتکای علمی و تجربی از وضع موجود، داشته باشیم تا بتوان روند تحول خانواده ایرانی آینده را از اکنون هدایت و مدیریت نمود (حسینی، ۱۴۰۱). ازاین‌رو می‌توان گفت افزایش آمار قابل توجه، با عنایت به کاهش آمار ازدواج نسبت به دو الی سه سال گذشته مشابه، نگران‌کننده بوده و می‌تواند جهت سیاست‌های کلی کشور مورد توجه قرار گیرد. بدیهی است در این زمینه نیاز به سبب‌شناسی، نیازسنجی، امکان‌سنجی و ارائه راه‌حل‌های پژوهش‌محور و عملیاتی است. غالب پژوهش‌های

انجام شده در داخل کشور به صورت گسترده و به بررسی دلایل بی‌ثباتی و فروپاشی زندگی‌های مشترک زوج‌ها پرداخته و تحقیقات انجام شده روی عوامل پایداری زندگی و ازدواج موفق محدود است (کیانی و همکاران، ۱۴۰۰). طبق بررسی این‌طور برداشت می‌شود که دستاورد تحقیقات پیشین به‌اندازه‌ای نبوده است که به‌خوبی خلأ را شناسایی و راه‌حل کاربردی ارائه و آسیب‌ها را رفع نماید و یا در مقطع کوتاهی از زمان و در وسعت کمی این امر را محقق سازد. همچنین مطالعه‌ای که فراتر از شناسایی عوامل، به تبیین فرایند پدیده پایداری زندگی زوج‌های ایرانی بپردازد کم است. لذا به نظر می‌رسد انجام پژوهشی که بتواند به‌طور تفصیلی به تبیین و بازنمایی فرایند شکل‌گیری دوام و پایداری زندگی میان زوج‌های ایرانی بپردازد، ضروری است و می‌توان با رویکردی کیفی و نظریه برخاسته از داده‌ها که فرایندی است و به نظریه‌سازی می‌پردازد، این مهم را بررسی نمود.

انجام این تحقیق می‌تواند راهگشای تحقیقات آتی گردد و نیز مورد استفاده مشاوران حیطه ازدواج و خانواده قرار گیرد تا با الگو قرار دادن و استفاده در آموزه‌ها و مداخلات، سهم کوچکی در راستای بهبود شرایط و پایداری زندگی زوج‌های جوان در کشور داشته باشد. بدین ترتیب، پژوهش حاضر بر آن است تا به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

- ۱- پدیده اصلی یا مقوله محوری در فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی چیست؟
- ۲- مقوله‌های علی در تبیین فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی زوج‌های ایرانی چیست؟
- ۳- شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر در شکل‌گیری پایداری زندگی زوج‌های ایرانی چیست؟
- ۴- راهبردها در فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی زوج‌های ایرانی چیست؟
- ۵- پیامدهای پایداری زندگی زوج‌های ایرانی چیست؟

روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر از طرح تحقیق کیفی با نظریه برخاسته از داده‌ها استفاده گردید. در پژوهش از مصاحبه با پرسش و کاوش نیمه ساختارمند بهره‌گیری شد؛ بدین‌صورت که از یک مصاحبه مبتنی بر سؤال بازپاسخ جهت بررسی فرایند شکل‌گیری زندگی پایدار استفاده و به‌وسیله کدگذاری باز^۱، محوری^۲ و گزینشی^۳ تحلیل گردید.

^۱ Open Coding

^۲ Axial Coding

^۳ Selective Coding

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

میدان تحقیق

جهت انتخاب مناسب مشارکت‌کنندگان، از راهبرد نمونه‌گیری نظری^۱ استفاده شد. زوج‌های در دامنه سنی بزرگ سال با سابقه بیش از ۲۰ سال زندگی مشترک، از میان اقوام ایرانی، دارای حداقل یک فرزند به‌صورت هدفمند^۲ با استفاده از روش ملاکی به‌صورت آگاهانه، سپس به‌صورت گلوله برفی^۳ (ارجاع زنجیره‌ای) به‌عنوان مشارکت‌کننده پژوهش انتخاب گردیدند.

روش جمع‌آوری اطلاعات

پس از شناسایی مشارکت‌کنندگان با توجه به ملاک، در مورد هدف کلی و تبیین مسئله، اطلاعاتی به آن‌ها داده و پس از کسب رضایت کامل جهت شرکت در تحقیق این اطمینان به آن‌ها بخشیده شد که اطلاعات‌شان محرمانه تلقی شده، بدون نام و مشخصات و گفته‌های آن‌ها، طی نتایج تحقیق با حفظ حریم خصوصی در مجامع علمی (جهت بهبود شرایط ازدواج و دوام زندگی زوج‌ها) انعکاس داده می‌شود و نیز این اختیار و آگاهی به آن‌ها داده شد در هر کجا و مرحله از انجام تحقیق که به هر دلیل مایل به ادامه همکاری نبودند، می‌توانند انصراف دهند. با توجه به شیوع بیماری کرونا و حفظ سلامتی و حریم شخصی زوج‌ها (هنگام انجام مصاحبه طی تابستان و پاییز ۱۴۰۰) مصاحبه‌ها را به‌صورت مجازی از طریق نرم‌افزار تماس تصویری واتس‌آپ^۴ (با رعایت حریم خصوصی) - همان‌طور که لوکاس^۵ (۲۰۱۸) در پژوهش خود انجام داد- اجرا نمودیم. به‌طور متوسط مصاحبه با هر فرد حدود ۴۰ دقیقه به طول انجامید و تا جایی ادامه یافت که مشارکت‌کنندگان به مورد جدیدی اشاره نکردند و در اصطلاح داده‌ها به حد اشباع (۱۱ زوج "۲۲ نفر") رسید. درواقع، ورای نمونه‌گیری از داده‌ها، جهت ایجاد ارزش نظری در گردآوری داده‌ها، بلافاصله تحلیل را انجام و از سرنخ‌ها برای جمع‌آوری بیشتر داده‌ها، طبق پروتکل بازرگان (۱۳۹۱) استفاده نمودیم. در پایان، ۲۲ مصاحبه روی کاغذ اعمال و برای تحلیل و کدگذاری آماده شد.

روش تدوین، انجام و اعتبار پروتکل مصاحبه‌ها

مصاحبه پژوهش حاضر را بر اساس مدل تدوین و اعتبار مصاحبه (بنی‌اسدی و صالحی، ۱۳۹۸) در قالب "متن شروع"، "پرسش"، "سرنخ"، "متن پایان مصاحبه" به همراه مفاهیم "ایجاد تفاهم"^۶

¹ Theoretical Sampling

² Purposive Sampling

³ Snowball sampling

⁴ WhatsApp

⁵ Lucas

⁶ Building rapport

"صحت و اعتمادپذیری"^۱ و "پالایش پروتکل"^۲ ضمن رعایت اصل بی طرفی^۳ طی فرایند مصاحبه نیمه ساختارمند انجام دادیم (جاکوب و فرگرسن^۴، ۲۰۱۲).

روش تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها، از رویکرد کیفی با نظریه برخاسته از داده‌ها (داده‌بنیاد) به شیوه سیستماتیک^۳ مرحله‌ای اشتراوس و کرین^۵ استفاده نمودیم. در گام اول پس از اجرای مصاحبه، مکتوب‌سازی (تایپ در نرم‌افزار word) انجام و در ادامه، کدگذاری و تحلیل داده‌ها مطابق روال و اصول با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا^۶ ۲۰۲۰ انجام شد. سپس از مدل پارادایمی استفاده تا چارچوب نظری تولید گردد.

ملاک‌های ارزشیابی و اعتبار یافته‌ها

ملاک‌های اعتبار پژوهش حاضر بر اساس ملاک‌های اعتبار پژوهش کیفی و نیز طبق تحقیق کریمیان، صالحی و خدایی (۱۳۹۹)، بنی‌اسدی و صالحی (۱۳۹۸) و حاتمی و ورزنه (۱۳۹۴) در مواردی چون تطابق همگونی^۷ یافته‌ها، درگیری پیوسته و طولانی، مشاهده مداوم، بازبینی (کنترل) همکاران تحقیق (گروه کانونی)، ذهنیت پیش‌رونده، مرور با مشارکت شرکت‌کنندگان و مقایسه با پیشینه موجود انجام شد.

یافته‌های پژوهش

مشخصات و ویژگی توصیفی شرکت‌کنندگان

بیشترین تعداد پاسخگویان با ۴۷ درصد در رده سنی ۵۰ تا ۶۰ سال و کمترین تعداد با ۲۳/۶ درصد در رده سنی بیشتر از ۶۰ سال بودند. بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان با ۷۶/۴ درصد دارای تحصیلات دیپلم و پایین‌تر و کمترین تعداد با ۵/۸ درصد دارای مدرک ارشد و بالاتر بودند.

یافته‌های استنباطی

بخش اول: تحلیل مقوله‌ها (کدهای اولیه)

جدول ۱ نشان می‌دهد ۳۵۰ کد اولیه، ۲۵ زیر مقوله و ۸ مقوله از فرایند کدگذاری باز (شناسایی مفاهیم و مقولات متعدد) از مصاحبه‌های شرکت‌کنندگان به دست آمده است:

¹ Credibility & Trustworthability

² Protocol Refinement

³ Neutrality

⁴ Jacob & Furgerson

⁵ Strauss & Corbin

⁶ MAXQDA

⁷ Triangulation

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

جدول ۱: شکل‌دهی مقوله، زیر مقوله و کد اولیه از مصاحبه‌ها

مقوله	زیر مقوله	کدهای اولیه
عوامل روان‌شناختی - شخصیتی	ویژگی‌های مهم شخصیتی	برون‌گرایی/ درون‌گرایی - توافق‌پذیری بالا - وظیفه‌شناسی بالا - تناسب باورهای نقش جنسیتی - تناسب در ارزش‌ها - تمایز یافتگی مناسب - مسئولیت‌پذیری شخصی - عمل‌گرایی - پایبندی به اخلاقیات - پرهیز از حسادت به دیگران - پرهیز از کینه و انتقام‌جویی - نوع‌دوستی - اسناد درونی موفقیت و شکست - رضایت بدنی به اندازه از خود (خودپنداره) - منبع درونی کنترل امور - خودشکوفایی (آگاهی برای انجام امور فراتر از نیازهای فردی خویش) - نداشتن گرایش به مواد و الکل - سطح مطلوب هوش هیجانی
	استقلال نسبی	داشتن اختیار و اراده در انتخاب همسر - انگیزه مناسب شخصی برای ازدواج - انتخاب همسر همراه با میل شخصی - داشتن توانایی مدیریت امور زندگی فردی
	قابلیت‌های هیجانی	شفقت خود - زودرنجی پایین و علاقه به دیگران - کنترل خشم، استرس و صحبت بجا - بروز دادن هیجان
اخلاق و ارزش‌ها	ویژگی‌های مرتبط با انعطاف و سازگاری	پذیرش محدودیت‌های ایجاد شده پس از ازدواج - بالا بودن توانایی انعطاف‌پذیری - واقع‌گرایی مطلوب و توان کنترل آن - بالا بودن استقامت و سرسختی ذهنی - پذیرش کاستی‌ها و شرایط همسر - پذیرش تفاوت‌ها قابل اعتماد بودن در عمل و امور گوناگون - نشان دادن پختگی با رفتارهای منطقی در چالش‌ها
	ارزش‌های فردی	باور به ارزشمندی زندگی - باور به ارزش‌های اخلاقی - باور به وجود عشق - باور به عامل ایجاد احساس آزادی و امنیت در زندگی - باور به بهبود مشکلات با گذر زمان - باور به تغییرپذیری انسان - باور به ساختن زندگی به دست خود - باور به وجود راه‌حل برای حل مشکل - باور به شروع تغییر از خود - باور متعادل به تقدیر و انتخاب - شناخت خود و نیازها - داشتن اهداف و برنامه مشخص برای زندگی - داشتن فلسفه زندگی فردی و اجتماعی - باور به پاداش الهی در سختی‌ها - باور به نقش مثبت خدا در زندگی - باور به ترجیح دین‌داری به بی‌دینی - باور به سبک زندگی دینی (الگوهای دینی) - باور به تقدس ازدواج در زندگی انسان - باور به وعده خدا به گشایش مالی با ازدواج - ارتباط با خدا - توکل به خدا - حیای از خدا - برخورداری از ارزش‌های مذهبی و معنوی - انجام فرایض دینی و واجبات - رفتار دینی (به‌ویژه نماز) - داشتن باورها و اعتقادات دینی - داشتن انگیزه دین‌داری - برخورداری از

انگیزه درونی مذهبی- پایبندی به امور واجب و مستحب مذهبی-

داشتن تجارب معنوی- دلبستگی به خداوند

امور دینی	تناسب مذهب و دین- تناسب سطح دین‌داری- تناسب باورهای مذهبی
مشترک	و معنوی- تناسب باورهای مربوط به پوشش
	باور به تک‌همسری- باور به آسیب‌زا بودن طلاق- باور به طبیعی بودن اختلاف- باور به فرزندآوری- باور و پذیرش تفاوت زن و مرد-
	پایین‌بودن باورهای غیرمنطقی جنسی- پایین‌بودن باورهای غیرمنطقی در مورد نقش زن و مرد- باور منطقی به تغییرپذیری همسر- پایین‌بودن
ارزش‌های	باور اینکه مخالفت حتماً مخرب است- باور منطقی مربوط به سن زن و
مشترک زندگی	مرد و اختلاف آن- باور قبیح‌بودن خیانت و نقش مهم تعهد در ابعاد دیگر زندگی- پایین‌بودن گناه‌پنداری میل و لذت جنسی- باور به اجر معنوی رابطه جنسی با همسر- باور به پاداش الهی در رسیدگی به خانواده همسر- باور به پاداش الهی برای عشق ورزیدن به همسر- باور به پاداش الهی در مقابل تحمل بد اخلاقی و رفتاری همسر
ملاک‌های	شرایط قومی و آداب خانوادگی- جایگاه اجتماعی خانواده‌های دو
زمینه‌های مشترک فردی و	طرف- شرایط فرهنگی بین خانواده زوجین- سطح رفاهی خانواده‌های
زوجی	انتخاب همسر با توجه به خانواده
	دو طرف- شناخت کافی از خانواده خود، همسر و محیط- شناخت کافی از طریق منابع معتبر (مشاور- خانواده- افراد باتجربه)

تناسب در باورهای فرزندآوری و فرزندپروری - تطابق در باورهای مربوط به اشتغال هر دو نفر - تطابق در باورها و رفتارهای جنسی - تطابق در باورهای مربوط به امور شغلی و مالی - تطابق در باورها و ملاک‌های فراغت و تفریح - تطابق ملاک‌های ازدواج - تطابق انتظار از یکدیگر - تعهد و وفاداری دوطرفه - همخوانی و مکمل بودن خواسته‌ها - داشتن عشق و تعلق خاطر - اطمینان بخشی به یکدیگر - درک متقابل - داشتن احساس آزادی در زندگی مشترک - رضایت جنسی - مشارکت و همکاری در تمامی امور - ارتباط مؤثر کلامی و غیرکلامی - تصمیم‌گیری درست در مسائل مشترک - رضایت‌مندی از زندگی مشترک - رضایت از همسر - رضایت از خود در زندگی مشترک - رضایت از فرزندان - داشتن احساس لذت، آزادی و امنیت در زندگی مشترک - مسئولیت‌پذیری در امور فردی و مشترک	تطابق و توافق زوجی و زناشویی								
توانایی کنترل منفعت‌طلبی منفی و منطقی‌سازی جهت جلوگیری از خطا - پایین بودن فاجعه‌سازی و توان کنترل آن - پایین‌بودن کمال‌گرایی منفی و توان کنترل آن - دید درست در انتخاب ازدواج فامیلی/غیر فامیلی - داشتن دیدگاه صحیح و مناسب برای داشتن ازدواج سنتی/مدرن - پایین‌بودن احتیاط منطقی و توان کنترل آن - پایین‌بودن سلطه‌جویی منفی و توان کنترل آن - پایین‌بودن قطعی‌نگری و توانایی کنترل آن - ساده زیستی (دنیاگرایی و مادی‌گرایی پایین) - کاهش هزینه‌های ازدواج و زندگی مشترک - ایثار و فداکاری در زندگی مشترک - داشتن خوش‌بینی منطقی و مطلوب - داشتن روحیه انتقادپذیری منطقی داشتن شغل - داشتن رضایت شغلی - داشتن ثبات شغلی - پایین‌بودن تعارض شغل - حجم ساعت اشتغال مناسب - اقماری‌نبودن شغل - امکان داشتن شیفت شغلی روز - شیفت ثابت شغلی		نگرش قبل و پس از ازدواج	شرایط شغلی	اشتغال و درآمد	تمکن مالی				
توان تهیه مسکن - درآمد مکفی و مناسب - ثبات در درآمد - پایین‌بودن مشکلات مالی - اقتصادی داشتن درآمد مشروع - مدیریت مناسب امور اقتصادی زندگی - داشتن روحیه دست‌ودلبازی مناسب و به‌اندازه (خسیس نبودن) وجود کشش عاطفی مرد به جنس مخالف - داشتن مرام و معرفت مردانه - داشتن روحیه قدردانی از همسر (از طریق خرید هدیه) - داشتن دغدغه مالی و درآمدی برای رفاه و آسایش همسر و فرزند - کنترل							نگرش‌های مالی	سلامتی و توان ایفای نقش در زندگی	

رفتارهای فیزیکی در بحث با همسر- غیرت بجا و منطقی نسبت به همسر- تلاش و کوشش مرد برای رفاه خانواده- توجه و عمل به نیازها و خواسته جنسی زن	
موقعیت اجتماعی (تحصیل-شغل) متناسب با شرایط زن- حمایت اقتصادی از مرد (قناعت)- پایین بودن تجمل‌های امور زنانه- مالکیت منطقی نسبت به همسر- علاقه به مادر بودن (نداشتن ترس از حاملگی)- آرامش‌بخشی و انعطاف‌پذیری- خردمندی نسبت به مسائل و عدم‌صحبت و تصمیم احساسی- اهل سخن گفتن و شنیدن صحبت‌های شریک زندگی خود- رسیدن به وضع ظاهری سلامت جسمانی (نداشتن بیماری و فعال بودن)- سلامت جنسی (ساختار و کارکرد جنسی)	صفات زنانه سلامت جسمانی
نداشتن اختلال هویت جنسیت- نداشتن اختلال هویت و نیز کارکرد جنسی- نداشتن اختلال شخصیت- نداشتن اضطراب اجتماعی- روان بنه جنسیتی مناسب- پایین بودن روان بنه‌های ناسازگار	سلامت روان
کنترل خود در دوری از همسر و رفتارهای استاندارد مربوط به دل‌بستگی- مهربانی و لطف اندازه بجا و مناسب و بدون انتظار نابجا پایین بودن معاشرت‌های مجردی- کیفیت مناسب روابط در محیط (رعایت اصول)- کیفیت و کمیت مناسب رابطه با اقوام- کیفیت و کمیت مناسب رابطه با دوستان- برخورداری از دوستان مناسب- مشارکت در امور اجتماعی و روحیه همکاری- ارتباط حداقلی و کنترل‌شده با جنس مخالف قبل و پس ازدواج- وجهه مناسب و پذیرفته و مقبولیت در محیط زندگی و کار	دل‌بستگی ایمن ارتباطات فردی و بین فردی عوامل تعاملی و فرهنگی- اجتماعی
کنترل افراطی استفاده از انواع رسانه و انتخاب رسانه درست برای خود و خانواده- آگاهی از مصرف منجر فائده رسانه	نقش سواد رسانه
همسانی و نزدیک بودن تحصیلات/ تفاوت سنی منطقی و مناسب حمایت خانواده‌ها از زوجین در زمینه‌های مختلف- حمایت زوجین از خانواده‌ها- کنترل انتقال مسائل به فرزندان- تعامل کارآمد با خانواده‌ها- صمیمیت با خانواده اصلی- دل‌بستگی منطقی و بدون ضرر فرزند و والدین- انسجام با خانواده اصلی خود- احسان و احترام به خانواده	تحصیلات و سن اثر خانواده خود و همسر زمینه‌های خانوادگی

اصلی خود- سابقه تجارب مثبت در خانواده اصلی- پذیرش از سوی پدر و مادر در کودکی- رابطه مناسب فعلی با پدر و مادر- تمایز یافتگی نسبت به خانواده اصلی خود- کنترل توجه بیش‌ازحد به خانواده اصلی خود- کنترل طرفداری افراطی از خانواده اصلی خود- تفاوت محل سکونت با خانواده‌های اصلی- جدا کردن حساب همسر از خانواده‌اش- حمایت از همسر نزد خانواده اصلی خود- آگاه‌سازی و هماهنگ کردن با همسر- حفظ حریم خصوصی همسر- تلاش برای حل مشکل بین زن و شوهر- حمایت‌گری به‌ویژه حمایت پدر و مادر- حمایت اقتصادی از زوجین مخالفت با طلاق- کنترل انتظارات نابجا از زوج جدید- کمک به حل اختلاف زوجین

نقش والدگری

نقش مثبت‌داشتن فرزند و بالابردن آگاهی جهت آموزش او- کمک فرزندان به والدین- کمک والدین به فرزندان- کمک والدین به دیگران مشترک

داشتن آینده‌نگری و برنامه‌ریزی برای آن- بالا بودن مهارت‌های ارتباطی- بالا بودن و کنترل در همدلی- بالا بودن و کنترل مهارت تصمیم‌گیری- بالا بودن و کنترل مهارت تفکر نقاد- بالا بودن و کنترل مهارت جرئت‌ورزی- بالا بودن و کنترل مهارت ذهن آگاهی- بالا بودن و کنترل مهارت مقابله‌ای- بالا بودن مهارت و کنترل هیجان- بالا بودن و کنترل مهارت‌های خودآگاهی- بالا بودن و کنترل مهارت هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی- آگاهی از خطاهای شناختی- مهارت ارزیابی فکر منفی مشورت با یکدیگر- مهارت گفت‌وشنود به‌خصوص در اختلافات- مهارت مرزگذاری و- تعیین مرزهای فردی و محیطی- مهارت‌های مشترک حل تعارض- مهارت‌های مرتبط با ارتباط جنسی- عدم مقایسه یکدیگر در هر زمینه- عدم لجبازی و سختگیر نبودن- صداقت در گفتار و رفتار- قدردانی کلامی و عملی- استفاده از شوخ طبعی به‌خصوص در چالش و بحث- قهر نکردن- عمل به قول و تعهدات یکدیگر- توجه به ویژگی‌های مثبت- همسر برای تحمل سختی‌ها- توجه به حقوق و انتظارات همسر- احترام متقابل (استفاده از کلام مناسب و مؤدبانه) و بدون کنایه- تلاش برای خوشحالی (به مناسبت و غیر مناسبت‌ها)- اهمیت و اولویت به انتخاب‌های همسر- توجه به ویژگی‌های مثبت

مهارت‌های زندگی

مهارت‌های

زوجی

همسر برای حل مشکلات- نداشتن خودبتریبی و تحقیر نسبت به همسر- حریم سازی و مرزسازی زوجی با خانواده های اصلی مبدأ و همسر- اجازه ندادن به دخالت های بی مورد افراد خانواده- استقلال در تصمیم سازی ها- عدم انتقال مشکلات زندگی به بیرون از خانواده- اولویت دهی به همسر- اولویت دهی به زندگی مشترک- جبران کلامی و غیرکلامی خطا و اشتباه

بخش دوم: تکوین نظریه (کدگذاری محوری)

مقوله مرکزی (هسته): عاملیت بخشی به شایستگی های مرتبط با دوام ازدواج

مقوله محوری یا مرکزی، یک صورت ذهنی از پدیده ای می باشد که اساس فرآیند پژوهش است. با بررسی ارتباط مقوله ها به نظر می رسد "عاملیت بخشی به شایستگی های مرتبط با دوام ازدواج" می تواند با یک رابطه منطقی و مستقیم با تمامی مقوله ها به عنوان مقوله مرکزی (هسته) باشد.

- به نظر می رسد زوجی که با دلبستگی و حُب خداوند، تجارب معنوی مثبتی را تجربه کرده باشند به ارزشمندی زندگی ایمان داشته و عشق را با توجه به فلسفه و اهمیت امر ازدواج در دین باور داشته و با شناخت خود و نیازها انتخاب صحیح برای تشکیل زندگی انجام می دهند. این انتخاب قاعداً همخوان و بر اساس این ارزش و باورهای اشاره شده در فرد است و احتمالاً این اشتراک در ملاک انتخاب همسر (قبل از ازدواج) از باور به تقدس ازدواج در زندگی انسان می تواند عاملیت بخشی به شایستگی لازم جهت دوام ازدواج و زندگی مشترک باشد.

- از ویژگی های به دست آمده از زوج های موفق در تحقیق حاضر مسائل اعتقادی و مذهبی بود. به نظر می رسد با توجه به کم رنگ شدن مسائل اعتقادی در نسل های جدید که ناشی از تبادل و تهاجم فرهنگی میان غرب و شرق (در مسائل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ...) است، اما طبق پژوهش ها، هنوز یکی از قوی ترین عوامل ثبات دهنده ازدواج در زندگی فردی و زوجی محسوب می شود. وقتی ارتباط، توکل و حیای از خداوند در وجود انسان باشد، کمتر احتمال دارد تا سمت ناپاکی ها و انحرافات اخلاقی چون روابط فرا زناشویی رود. وقتی تناسب باورهای مذهبی و معنوی در ملاک های انتخاب همسر مدنظر قرار گیرد، این توافق و تناسب می تواند قبل، حین و پس از ازدواج مراقبت نماید تا کمتر دچار خدشه گردد.

- یکی از عوامل ناپایداری زندگی های مشترک در پژوهش ها، عدم تناسب خانواده های زوجین است. در تحقیق حاضر روشن گردید که در نظر گرفتن شرایط قومی، آداب و رسوم خانوادگی، جایگاه اجتماعی، شرایط فرهنگی، سطح رفاهی خانواده های دو طرف و استفاده از مشاوره می تواند احتمال

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

پایداری زندگی را بالا برد. این آگاهی در ملاک‌های انتخاب همسر بسیار در قبل از ازدواج برای تمامی زوج‌ها مهم است و احتمالاً می‌تواند عاملیت‌بخشی به شایستگی لازم جهت دوام ازدواج و زندگی مشترک باشد.

- خانواده همیشه در تمامی مراحل زندگی نقش مهمی در شکل‌گیری افکار و رفتار افراد دارد. حمایت خانواده‌ها از زوجین در زمینه‌های مختلف نیز بسیار حائز اهمیت است. آن‌ها باید با انتظار منطقی از فرزندان خود، درک کنند که فرزندانشان زندگی و خانواده مستقلی از آن‌ها را شکل داده‌اند و باید آن‌ها را در تصمیم‌گیری امور فقط حمایت نمایند و برای زندگی زوجین حدومرز قائل شوند و تا زمانی که درخواست کمک نکردند در زندگی آن‌ها دخالت ننمایند. مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر از این موهبت اثر مثبت خانوادگی جهت افزایش احتمال دوام ازدواج خود بهره برده‌اند که صورتی از عاملیت‌بخشی به شایستگی در دوام ازدواج محسوب می‌شود.

- زوجین نیز باید در قبال خانواده خود و همسر شرایطی را با حفظ احترام پیش برند تا نه موجب رنجش آن‌ها شوند و نه به زندگی مشترک خود آسیب رسانند. زوجین با مشورت یکدیگر می‌توانند در تمامی امور خانوادگی مرزگذاری مناسب نمایند. مرزگذاری شامل احسان و احترام متقابل و به‌اندازه است که وابستگی ایجاد ننماید. همچنین شامل اولویت‌گذاری (ابتدا همسر و فرزند و سپس خانواده)، کنترل توجه بیش‌ازحد به خانواده، جداکردن حساب همسر از خانواده‌اش، حمایت از همسر نزد خانواده، حفظ حریم خصوصی و ... است که مصداق بارزی جهت تحقق و عاملیت‌بخشی به شایستگی‌های دوام ازدواج است.

شرایط علی (سبب‌ساز) در دوام ازدواج

شرایط علی، مجموعه رویدادها و وقایعی است که بر پدیده اثر می‌گذارند و تا حد معین چگونگی و چرایی پاسخ افراد و گروه‌ها را به نسبت به آن شرایط توضیح می‌دهد. شرایط علی در پژوهش حاضر از مقوله‌هایی چون: عوامل روان‌شناختی - شخصیتی، اخلاق و ارزش‌ها، زمینه‌های مشترک فردی و زوجی و اشتغال و درآمد تشکیل شد.

- زوجین نشان دادند تمایز یافتگی مناسب در خانواده (به‌عنوان نشانه‌ای از پیش‌بینی‌کننده‌های زندگی زوجی موفق) را تا حدی به‌عنوان استقلال نسبی داشتند؛ بدین صورت که آن‌ها در انتخاب همسر دلخواه، آزادی و حق انتخاب داشتند و وابستگی زیادی به خانواده نداشتند و البته تحت نظر و مشورت خانواده نیز آن را انجام دادند و مواردی چون انگیزه مناسب شخصی برای ازدواج، تناسب خانوادگی و ... را هم مدنظر قرار داده‌اند که همگی آن‌ها احتمالاً می‌تواند به‌عنوان عوامل اثرگذار مهم در دوام ازدواج محسوب شود.

- توانایی مدیریت امور زندگی یکی از عوامل مهم در روند دوام ازدواج است. زوجین باید آگاهی داشته باشند که از این مرحله (زندگی مشترک) باید غیر از خود، مراقب همسر هم باشند، به نیازهای او توجه ویژه نمایند و فضای امن و آرامی جهت زندگی فراهم آورند. مسئولیت‌پذیری، امری مهم در مدیریت زندگی است که وظایف فردی و زوجی که از این مرحله نیاز است باید به‌خوبی و کامل انجام گیرد. مدیریت صحیح در امور زندگی می‌تواند نشان از وظیفه‌شناسی بالای فرد باشد و موجب ایجاد احساس امنیت در همسر شود. از این رو، احتمالاً می‌تواند بر دوام ازدواج مؤثر واقع شود.

- سازگاری با شرایط، یکی از قابلیت‌های شخصیتی و روان‌شناختی مطلوب است که میزان متناسب آن می‌تواند در زندگی موجب تحمل سختی زندگی و گذر از تنگنای آن را خواهد شد و در کنار یکدیگر می‌تواند موجب پختگی زوجین و پذیرش شرایط گردد. این به‌نوبه خود یکی از اثرگذارترین عوامل مؤثر بر دوام ازدواج است. ویژگی‌هایی چون پذیرش محدودیت‌های پس از ازدواج، تحمل شرایط سخت اقتصادی، پذیرش کاستی‌ها و شرایط همسر و پذیرش تفاوت‌ها از دسته قابلیت‌های روان‌شناختی و شخصیتی مرتبط با سازگاری است که احتمالاً عوامل مهمی در شکی‌گیری دوام ازدواج به شمار می‌آیند.

شرایط زمینه‌ای در دوام ازدواج

شرایط زمینه‌ای، مجموعه خاصی از شرایط (شکل‌های شرایط) است که در یک‌زمان و مکان خاص جمع می‌آیند تا اوضاع، احوال و مسائلی را پدیدآورند که اشخاص با عمل و تعامل خاص به آن‌ها پاسخ می‌دهند. شرایط زمینه‌ای به‌دست‌آمده از صاحب‌ها، در مقوله‌های سلامتی و توان ایفای نقش در زندگی و نیز مهارت‌های زندگی شناسایی شد.

- داشتن تعهد و صفات مردانه در قالب دغدغه مالی و درآمدی برای رفاه و آرامش همسر و فرزند در کنار شرایطی چون توجه به نیازهای اولیه و عاطفی آن‌ها، زمینه افزایش آسایش و رضایت از زندگی را فراهم می‌نماید و احتمال دوام ازدواج را بالا می‌برد.

- تناسب موقعیت‌های اجتماعی، سن، تحصیلات و ... نیز می‌تواند به‌عنوان یکی از ملاک‌های انتخاب همسر زمینه احتمال بالابردن دوام ازدواج را از طریق درک و فهم نزدیک به یکدیگر زوجین افزایش دهد.

- داشتن سلامت جسمانی و روان‌شناختی و رسیدن به وضع ظاهری از نکات مهمی است که می‌تواند به‌صورت مستقیم بر سلامت جنسی (ساختار و کارکرد جنسی) اثر بگذارد و با بالابردن رضایت زناشویی و زندگی زمینه بالابردن احتمال دوام ازدواج را فراهم آورد.

بازنمایی فرایند شکل گیری پایداری زندگی در زوج های ایرانی: مطالعه ای به روش نظریه برخاسته از داده ها

شرایط دخیل یا مداخله گر (شرایط محیطی) در دوام ازدواج

علاوه بر شرایط علی که به طور مستقیم در پایداری زندگی مشترک تأثیر دارد، عواملی وجود دارند که در ارتباط با این شرایط هستند و پایداری یا عدم پایداری زندگی مشترک را در پیش دارد. اشتراوس و کربین (۱۹۹۸) این شرایط را شرایط مداخله گر می نامند. شرایط دخیل یا مداخله گر (شرایط محیطی) از مقوله هایی چون عوامل تعاملی و فرهنگی- اجتماعی و نیز زمینه های خانوادگی تشکیل شد.

- گذاشتن قوانین استفاده از وسایل ارتباط جمعی چون تلفن همراه، تلویزیون و ... باید به عنوان یکی از موارد گفت و گو و تفاهم قبل از ازدواج مورد توجه قرار گیرد. از آنجاکه رسانه بسیار بر افکار و نگرش انسان ها اثرگذار است، نحوه استفاده از آن می تواند به صورت غیرمستقیم بر روابط زوجین اثرگذار باشد. برای مثال، اگر تحت تأثیر رسانه های غیراستاندارد ملاک های زندگی و علاقه مندی پس از ازدواج تغییر نماید می تواند موجب زمینه اختلاف زوجین گردد. از این رو، نوع رسانه، شبکه ها، موضوعات، زمان و ... نیز باید به صورت شفاف و دقیق موردبررسی و صحبت میان آن ها قرار گیرد. به نظر می رسد رسانه به طور غیرمستقیم بر دوام ازدواج مؤثر واقع می شود.

- نحوه ارتباط در خانواده طرفین بسیار حائز اهمیت است. خانواده ای که عشق و علاقه و حمایت مادی و معنوی و احترام متقابل در آن به چشم می خورد، احتمال بالایی وجود دارد که فرزندان نیز از این رویه پیروی نمایند و پیش بینی کننده مناسبی جهت بررسی در بالابردن احتمال دوام ازدواج محسوب می شود.

- داشتن فرزند و دغدغه تأمین مادی، معنوی و عاطفی وی موجب می شود که رفتار و فعالیت های مشترکی جهت رفع این موضوعات میان زوجین صورت گیرد که احتمالاً مرتبط با بالابردن دوام ازدواج آن ها خواهد بود.

راهبردها در دوام ازدواج

مطابق نظر اشتراوس و کربین (۱۹۹۸) راهبردها اعمال، تعامل و کنش هایی هستند که در طرز عمل عادی و چگونگی مدیریت موقعیت ها توسط افراد در مواجهه با مسائل به کار می روند و به عنوان زمینه ساز (همان طور که قبلاً گفته شد) دوام ازدواج شناخته می شوند. این ها رفتارهایی هستند که مردم، سازمان ها و جوامع انجام می دهند. این اعمال کنش های عمدی هستند که برای حل مسئله صورت می گیرند و با صورت گرفتن آن ها پدیده خاصی شکل می گیرد. راهبردهای مشارکت کنندگان پژوهش حاضر به شرح زیر است:

- ذهن تفاهم مدار: زوجین با آگاهی از سازوکارهای ذهن آگاهی هدف- و سیله ای، اگر مشکلات اقتصادی را تجربه نمایند به یاد دارند که احساسات و کنار هم ماندن وجود دارد و زندگی محل بحث و آتو گرفتن از همسر نیست. در واقع هدف وسیله را رها نمی کند و برای دوام ازدواج می کوشند.

- استقلال مو ضعی (خانواده محور): زوجین با تفاهم میان خود، استقلال مو ضعی داشته و آن را حفظ می کنند و زندگی خود را محل تاخت و تاز دخالت دیگران نمی کنند و اجازه ورود و دخالت به هیچ کس نمی دهند و خود مشکلات و اختلاف ها را حل و فصل می نمایند که امری مهم در حفظ دوام ازدواج محسوب می گردد.

- فعالیت های مشترک: برنامه ریزی در زندگی، امری فردی و مشترک میان زوجین جهت داشتن زندگی دارای جهت محسوب می شود. اگر برای زندگی برنامه وجود نداشته باشد، دیگران و شرایط برای آن برنامه ریزی تحمیل خواهند نمود. بدین ترتیب بدون برنامه امکان دارد زندگی به هر سمت و سویی کشیده شود. زن و مرد باید آگاهانه برای تمام شرایط زندگی (فراغت، شغل، خرید، تصمیمات جابجایی منزل و ...) برنامه مشخص و مرتبط با اهداف و ارزش های خود داشته باشند. از این رو به نظر می رسد این عامل هم به عنوان پیشگیری کننده و مراقبت کننده از رابطه و نیز به عنوان فعالیت مشترک موجب بالا بردن احتمال دوام ازدواج گردد.

- مهارت های کلامی - جسمانی: همدلی کلامی همراه با نوازش جسمانی در اختلاف ها یا مسائل پیش آمده چون جر و بحث و سوء تفاهم ها، شکست های مالی، سوگ و ... از طریق ایجاد آرامش، کاهش تنش های جبران ناپذیر احتمالی، بالا بردن احساس تعلق و ... احتمالاً می تواند بر دوام ازدواج مؤثر واقع گردد.

- مزاج به عنوان مهارتی التیام بخش در تنش ها: استفاده از شوخی های مناسب کلامی - عملی و به موقع در تنش ها می تواند مهارتی برای پیشگیری و یا حل برخی تعارض و اختلاف ها باشد که از طریق کاهش آن ها و ایجاد ذهن آگاهی (حضور در زمان حال و نه بررسی گذشته) احتمالاً می تواند بر دوام ازدواج مؤثر واقع گردد.

پیامدهای دوام ازدواج

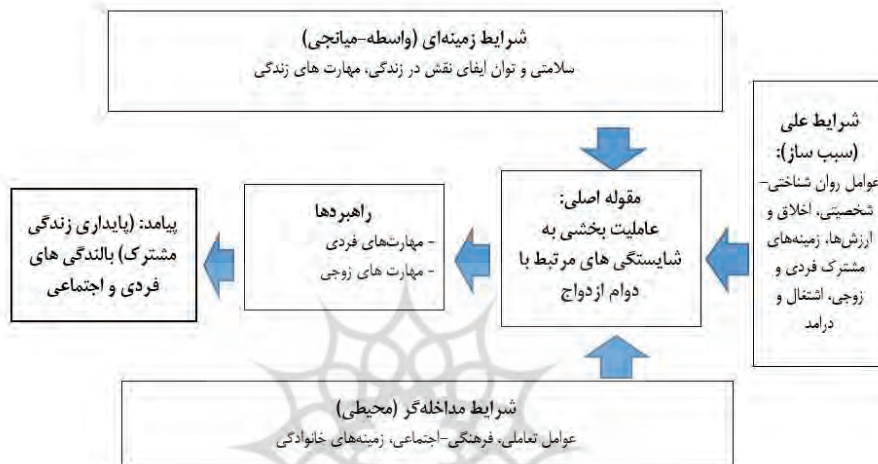
می توان گفت هرکجا انجام یا عدم انجام عمل/تعامل معینی در پاسخ به امر یا مسئله ای یا به منظور اداره یا حفظ موقعیتی از سوی افراد انتخاب شود، پیامدهایی به وجود می آید. پیامد درواقع نتیجه استفاده از راهبردها (چه علمی - آموزشی و چه تجربی) است که موجب رضایت از زندگی و شکل گیری مقوله اصلی پژوهش یعنی "عاملیت بخشی به شایستگی های مرتبط با دوام ازدواج" می شود.

بالندگی فردی: بالندگی فردی / سلامت روان / احساس لذت و رضایت از خود - زندگی - همسر - فرزندان، احساس آزادی و امنیت / رضایت زناشویی / ایجاد زمینه خودتوسعه ای / موفقیت های تحصیلی و شغلی / کاهش آسیب پذیری فردی.

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

بالندگی اجتماعی: مرکز توجه جامعه به‌عنوان الگو/ نشاط خانوادگی/ فرزندان تاب‌آور/ انسان‌هایی همدل و اثرگذار و مورد اعتماد در جامعه/ ایفای سلامت نقش‌های اجتماعی و شغلی/ کاهش آسیب‌پذیری اجتماعی خانواده/ کاهش آسیب‌های اجتماعی.

الگوی پارادایمی

شکل ۱: مدل پارادایمی نظریه میانی تدوین‌شده برای فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی زوج‌های ایرانی

بخش سوم: شکل‌گیری نظریه: فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی مشترک زوجین

فرایند، زنجیره پیش‌رونده عمل/تعامل به‌عنوان تغییراتی که می‌تواند منجر به تغییر در شرایط ساختاری شود، تعریف گردیده است که ماهیت پیش‌رونده داشته و اشکال گوناگون آن پیش بردن همه اجزای مرتبط به‌سوی هدفی واحد است. فرایند به‌صورت هم‌خطی (زنجیره‌ای) و هم‌غیرخطی از داده‌های گردآوری‌شده به‌دست‌آمده و به‌صورت عمل و تعامل توصیف می‌گردد. با توجه به الگوی پارادایمی به‌دست‌آمده در این پژوهش و دقت در رابطه میان مقوله‌های تدوین‌شده در این الگو، گزاره‌هایی (فرضیه) در قالب فرایند به شرح ذیل تکوین یافت:

- اگر زوجین از سلامت جسمانی و روان‌شناختی مطلوب برخوردار باشند و طی انجام فرایند مشاوره پیش از ازدواج از لحاظ تناسب شخصیتی، عوامل روان‌شناختی، ملاک‌ها و ... موردبررسی قرارگرفته و مهارت‌های لازم روان‌شناختی (فردی-زوجی) مربوط به رابطه و زندگی مشترک را بیاموزند، احتمالاً دوام ازدواج و پایداری زندگی را از لحاظ کمیّت (بالای ۲۰ سال) و کیفیت تجربه خواهند نمود.

- اگر هر یک از زوجین، رضایت بدنی (خود پنداره) کافی نداشته، هیجان خود را به‌موقع و مناسب بروز نداده و باور پایینی به اجر معنوی رابطه جنسی با هم‌سر داشته باشند و از سطح سلامت مطلوب

جسمانی و روان‌شناختی برخوردار نبوده تا به اندازه کافی به خواسته‌های یکدیگر توجه کنند، احتمالاً توانایی‌هایی چون، سازگاری و تاب‌آوری کاهش یافته و حتی ممکن است روی مسائل اعتقادی آن‌ها اثر نامطلوب بگذارد. در چنین شرایطی اگر زوجین به موقع مسئله را شناسایی نکنند و از مشاور متخصص در این زمینه یاری نگیرند، احساس لذت و رضایت کاهش می‌یابد و احتمال پایدار ماندن این زندگی پایین می‌آید.

- تحقیقات و تجربه مربوط به عوامل مؤثر بر طلاق در ایران نشان داده عوامل اقتصادی و درآمد در ناپایداری زندگی مشترک نقش مهمی دارد. به نظر می‌رسد اگر عوامل شخصیتی چون توانایی مدیریت و کنترل امور زندگی، مسئولیت‌پذیری و وظیفه‌شناسی بالا در کنار صفات مردانه در قالب داشتن غیرت اداره زندگی، دغدغه مالی و درآمدی برای رفاه و آسایش همسر و فرزند که مرد از خانواده مبدأ خود آموخته و یا از محیط طی تجارب اکتساب کرده وجود داشته باشد، او می‌تواند با آینده‌نگری، برنامه‌ریزی، تحمل و سازگاری از پیش آمدن مشکلات مالی و اقتصادی جلوگیری نماید و یا جایگزینی برای آن در نظر گیرد. از این رو احتمال ایجاد اختلاف در این زمینه کاهش پیدا می‌کند و احتمال دوام ازدواج و زندگی مشترک بالا می‌رود.

- اگر زوجین آزادانه و بدون هیچ‌گونه تحمیل از روی عشق و علاقه همسر خود را طبق ملاک‌های استاندارد (با کمک مشاور) انتخاب نمایند، حتی در صورت وجود مشکلات اقتصادی می‌توانند سازگاری به خرج دهند و شرایط سخت را در کنار یکدیگر تحمل نمایند و برای آن برنامه‌ریزی و جهت رفع آن اقدام کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر بر آن بود تا با رویکردی کیفی و روش مبتنی بر نظریه برخاسته از داده‌ها، فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی مشترک زوج‌های ایرانی را شناسایی و بازنمایی نماید. بدین منظور نتایج با توجه به تجارب و دیدگاه مشارکت‌کنندگان، پس از تحلیل منجر به کشف ۳۵۰ کد اولیه، ۲۵ زیر مقوله و ۸ مقوله شد. در مورد مقوله محوری "عاملیت بخشی به شایستگی‌های مرتبط با دوام ازدواج" در واقع شایستگی، مجموعه‌ای از انگیزش، خودآگاهی، علاقه و تمایل به نشان دادن عملکرد مؤثر برای موفقیت است. از این رو، زوجین در زمینه آگاهی، دانش و انگیزه از ملاک‌های انتخاب همسر گرفته تا انجام مجموعه فعالیت‌های باثبات‌کننده زندگی مشترک برگرفته از خانواده و یا محیط تلاش می‌کنند. نتایج پژوهش حاضر با تحقیقات مارتین، ونبل و ماتی^۱ (۲۰۲۱)، لوکاس^۲ (۲۰۱۸)، کیانی و همکاران (۱۴۰۰)، رجبی (۱۳۹۷)، بستان (۱۳۹۶)، شریعتمدار (۱۳۹۶)، صادقی و همکاران (۱۳۹۴)، باقیانی مقدم و همکاران (۱۳۹۰) و به‌پژوه

^۱ Martin, Venable & Mattei

^۲ Lucas

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

(۱۳۸۰) در این زمینه همخوان بود و تحقیق ناهمخوانی یافت نشد. در تبیین نتایج مقوله محوری، می‌توان گفت طبق نظریه خودآگاهی ویکلند و دووال^۱ (۱۹۷۲)، فرایند آگاهی نسبت به خود و گرایش‌های فردی و چگونگی انجام آن در ابتدای ازدواج مؤثر است. خودآگاهی، نقش حیاتی در انتخاب همسر بر پایه شناخت از خود و انتظارات از همسر و زندگی مشترک دارد و به‌طور طبیعی آگاهی بالاتر نسبت به خود منجر به انتخاب آگاهانه‌تر در زمان ازدواج خواهد شد (شریعتمدار، ۱۳۹۶). باقیانی مقدم، مسعودی، بروجنی، میرزایی علویچه‌ئی شهبازی (۱۳۹۰) اظهار کردند ازدواج تکلیفی رشدی در انسان است که ضمانت موفقیت در آن، شناخت خوب و درست از سوی زوج است. کیانی، نواب‌زاد، احمدی و تقوایی (۱۴۰۰) آگاهی و شناخت در مورد انتظارات، نیازها-خواسته‌ها، همسانی و توافق نظر، بلوغ همه‌جانبه و سلامت جسم و روان را در پایداری زندگی زوج‌های ایرانی در قالب ملاک‌های همسرگزینی شناسایی نمودند. لذا با توجه به عوامل گوناگون اشاره‌شده، احتمالاً در شکل‌گیری شناخت مسیر دوام زندگی و عمل کردن به آن میان مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر مؤثر واقع گشته است.

یکی از سؤال‌های پژوهش حاضر عوامل شکل‌گیری مرتبط با پایداری زندگی زوجین ایرانی بود که در قالب مقوله مرکزی (هسته)، شرایط علی (سبب ساز)، شرایط زمینه‌ای (واسطه)، شرایط دخیل یا مداخله‌گر (شرایط محیطی) و راهبردها (مهارت‌های زندگی فردی و زوجی) شناسایی شد. نتایج این پژوهش با یافته‌های علیم‌الدین و ایشیدا^۲ (۲۰۲۲)، فنوآلتیا، بایوسینوف، ژائو، ژو و ژانگ^۳ (۲۰۲۱)، مارتین، ونبل و ماتی^۴ (۲۰۲۱)، لوکاس^۵ (۲۰۱۸)، کیانی و همکاران (۱۴۰۰)، کریمی و همکاران (۲۰۱۹)، یزدانی و همکاران (۱۳۹۹)، نظری و همکاران (۱۳۹۹)، اعظمی و همکاران (۱۳۹۸)، خجسته مهر و همکاران (۱۳۹۷) و آذرخش و همکاران (۱۳۹۷) همخوان بود و تحقیق ناهمخوانی یافت نشد. در تبیین یافته‌ها می‌توان گفت عوامل روان‌شناختی-شخصیتی، اخلاق و ارزش‌های فردی، توان مالی، عوامل تعاملی و فرهنگی-اجتماعی، باور و آگاهی، برخی زمینه‌های خانوادگی (تناسب قومیت، فرهنگی، درآمد و ...) با ملاک‌های فردی و قبل از ازدواج مرتبط می‌باشد. طبق «نظریه سیستم‌ها»^۶ یوئن (۱۹۸۵) افراد، همسرانی با سطح تمایز یافتگی مشابه با خود را برمی‌گزینند؛ یعنی افرادی که میزان استقلال عاطفی و فکری‌شان از خانواده و نیز میزان جداسازی فرایندهای شناختی و هیجانی در خود فرد تناسب داشته باشد (گلدنبرگ، ۲۰۱۳؛ فیروزبخت، ۱۳۹۴). همچنین طبق «نظریه نیازهای مکمل»، افراد دارای یک نیاز در شدت متفاوت یکدیگر

¹ Wicklund & Duval

² Alimudin & Ishida

³ Fenoalte, Baybusinov, Zhao, Zhou & Zhang

⁴ Martin, Venable & Mattei

⁵ Lucas

⁶ Bowen

را برمی‌گزینند. به‌عنوان مثال، در دو فرد با نیاز سلطه، یکی سلطه‌گر و دیگری سلطه‌پذیر است که این دو فرد یکدیگر را برای همسری انتخاب خواهند نمود. در مثالی دیگر، افراد پرحرف به دنبال گوش‌های شنوا هستند و به‌این ترتیب نیاز تکاملی درستی را شکل می‌دهند. در مواردی این نظریه با عنوان «ناهمسان هم‌سری»^۱ هم مطرح می‌شود و بر اساس آن به‌عکس نظریه هم‌سان هم‌سری، بیانگر علاقه انسان به انتخاب همسری است که مکملی برای وی باشد؛ یعنی دقیقاً دارای ویژگی‌ها و خصایصی باشد که در فرد وجود ندارد و به‌نوعی کامل‌کننده همسر خود است (میر محمدصادقی، ۱۳۹۰). در خصوص اخلاق و ارزش‌ها، توان مالی، برخی زمینه‌های خانوادگی (تناسب قومیت، فرهنگی، درآمد و ...) طبق نظریه همانندی، یکی از مبنای انتخاب همسر، را ویژگی و جذابیت ظاهری است، بر همین اساس افراد انتخاب افرادی که از همه لحاظ همانند خود باشند بسند می‌کنند (هاگس^۲، ۲۰۰۹)؛ همچنین طبق نظریه صافی^۳ افراد برای انتخاب همسر گزینه‌ها را از صافی‌های متعدد می‌گذرانند تا فرد موردنظر را برگزینند. به‌این ترتیب گزینه‌های قابل تأمل کاهش و انتخاب را سهل‌تر می‌کند. از جمله این صافی‌ها یا به‌عبارت دیگر ملاک‌ها می‌توان به قومیت، خانواده، مکان جغرافیایی، فضای آشنایی، تحصیلات، جذابیت، اخلاق، علایق و باورها و ارزش‌ها اشاره داشت (میر محمدصادقی، ۱۳۹۰).

وجود سلامتی و توان ایفای نقش در زندگی، عوامل تعاملی و فرهنگی- اجتماعی، از عوامل مورد شناسایی است که پس از انجام ازدواج در طول زندگی اثرگذار خواهد بود. در تبیین عوامل تعاملی و فرهنگی- اجتماعی می‌توان به «نظریه بافتاری» بوزورمنی-ناگی^۴ اشاره داشت. این نظریه معتقد است بین حقوق، مسئولیت‌ها و تکالیف و امتیاز زوجین باید تعادل وجود داشته باشد. زوجینی که در حفظ این تعادل کوشا هستند، ازدواج پایداری خواهند داشت و چنانچه تعارضی بین ایشان به وجود آید، با حفظ ویژگی بنیادی رابطه، یعنی اعتماد و همراه با صداقت، انصاف و نزاکت باید وارد گفتگو و مذاکره شوند تا مسئله حل شود و عدالت برقرار گردد (لینس^۵، ۲۰۰۳). همچنین طبق «نظریه انصاف» می‌توان گفت زمانی در رابطه زناشویی انصاف وجود دارد که زوجین احساس برابری و ادراک انصاف داشته باشند. بر اساس این نظریه چنانچه رابطه زناشویی شرایط ذیل را دارا باشد، چرخه‌ای به نام «چرخه انصاف» را شکل می‌دهد (لانگ و یانگ^۶، ۲۰۰۷؛ ترجمه نظری و همکاران، ۱۴۰۰): الف) مشارکت در پذیرش مسئولیت شامل توافقی دوطرفه برای تقسیم کارها و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مربوط به خانواده؛ ب) مشارکت

¹ Hetrogamy

² Hughes

³ Filter Theory

⁴ Boszormencyi_Nagy

⁵ Lyness

⁶ Young & Long

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

اقتصادی یا همراهی برای مدیریت اقتصادی خانواده و اطمینان از دریافت سود به نفع هر دو طرف؛ ج) احترام به معنای گوش‌دادن بدون پیش‌داوری، همدلی و درک عواطف، ارزش‌گذاری به نظرات و اعتقادات فرد مقابل؛ د) اعتماد و حمایت به معنای حمایت از همسر در اهداف زندگی، احترام به احساسات، دوستان، عقاید، نظرات و فعالیت‌های موردعلاقه وی؛ ه) درستکاری و صداقت یا قبول مسئولیت و پذیرش اشتباهات خود در گذشته و مقید به داشتن روابط باز و اصیل با همسر. از سوی دیگر، طبق «نظریه کارکردگرایی» که زندگی مشترک را ارگانیسمی پویا می‌داند که در برابر تغییر مقاومت می‌کند و تمایل به حفظ حالت توازن و تعادل دارد، کارکرد خانواده در دسته‌بندی چهارگانه (جنسی، اقتصادی، آموزشی و تولیدمثل) منحصر است. بنابر نظر پارسونز، تقسیم‌کار جنسیتی، بهترین شکل ایفای کارکردهای خانواده است. این کارکردهای خانواده، زمینه جامعه‌پذیری کودکان و اسباب تثبیت شخصیت بزرگسالان را فراهم می‌نماید و تابعیت زنان از حیث کارکردی را ضامن استحکام و انسجام خانواده می‌داند (بستان، ۱۳۹۶). از این‌رو طبق این سه نظریه، عوامل کشف‌شده فوق، احتمالاً بر پایداری زندگی مشترک زوجین این پژوهش مؤثر بوده است. در تبیین زمینه‌های خانوادگی، طبق «نظریه رابطه محملی» مایسنر^۱ (۱۹۷۸) می‌توان گفت زن و مرد برای عملکرد موفق در زندگی مشترک تا حد زیادی وابسته به روابط خود با والدینشان هستند. در واقع موفقیت زن و مرد در زندگی زناشویی طبق دیدگاه روابط محملی درگرو میزان و نوع حل‌وفصل دل‌بستگی‌های منفی افراطی ایشان به گذشته است و نحوه مواجهه با تکالیف رشدی هر یک از طرفین و انجام آن‌ها به این امر وابسته است. همچنین طبق رویکرد «نظریه اعتباربخشی ازسانی» (ستیر) حفظ پایداری یک ازدواج مرهون ارتباطی شفاف و سازگار است. در این رویکرد، عزت‌نفس دارای اهمیت اساسی است. از نظر ستیر، خانواده و ازدواج یک نظام تعادل یافته است که ارتباطات کارآمد، روشن، شفاف و دقیق در آن وجود دارد. از نگاه ستیر، چنانچه اعضای خانواده از تجارب خودآگاه و با واقعیت تماس داشته باشند، شیوه ارتباط هم‌خوان را آموخته و به این ترتیب پایداری رابطه را حفظ خواهند کرد (گلدنبرگ، ۲۰۱۳؛ ترجمه فیروزبخت، ۱۳۹۴).

در باره نتیجه فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی زوج‌های ایرانی، هیچ تحقیق همخوان و ناهمخوان داخلی و خارجی یافت نشد. به‌طور تفصیلی، این روند به‌راحتی شکل نگرفته است. «پایبندی به اخلاق و داشتن ارزش‌های فردی و زوجی که از باور به ارزشمندی زندگی، وجود عشق، تقدیر الهی، فلسفه زندگی، پاداش الهی در سختی‌ها، تقدس ازدواج و گشایش مالی، باور تک‌همسری، باور آسیب‌زا بودن طلاق، پاداش الهی برای عشق ورزیدن به همسر» به‌خصوص در نسل‌های دهه ۴۰ و ۵۰ که عمدتاً در این پژوهش حضور داشتند- که آن‌ها را از خانواده و آموزه‌های محیطی کسب نموده‌اند- یک نظام ارزشی

¹ Meissner

فردی و زوجی را به وجود آورده که موجب بالارفتن احتمال موفقیت زندگی مشترک آن‌ها شده است. در کنار وجود ارزش‌ها، داشتن ملاک‌های قبل از ازدواج در انتخاب فرد با تناسب خانوادگی (تناسب در قومیت، سطح درآمد و رفاه خانواده‌ها، سطح اعتقادی و آداب و رسوم) نیز در افراد به چشم می‌خورد که طبق گفته‌ها، برخی از خانواده گرفته شده، برخی آموخته شده و برخی تجربه شخصی آن‌ها را شکل داده است. خانواده زوجین مشارکت‌کننده این تحقیق به عنوان یک منظومه، نقش مهمی در زندگی آن‌ها داشته‌اند. رفتار مناسب زوجین نسبت به خانواده خود و همسر و برعکس (عدم دخالت والدین دو طرف در امور زندگی زوجین، حمایت مادی و معنوی خانواده از زوجین در زمینه‌های مختلف و برعکس، کنترل انتظارات نابجا از زوج جدید، کمک به حل اختلاف زوجین، صمیمیت با خانواده اصلی و همسر) موجب شکل‌گیری محبت بین زوجین گردیده و می‌تواند بر رضایت و پایداری زندگی آن‌ها اثر گذارد. در نهایت پژوهش حاضر نتایج تحقیقات گذشته در شناسایی زمینه عوامل مؤثر در پایداری زندگی مشترک را تقریباً تکرار نمود؛ اما نتایج، مکمل تحقیقات گذشته شد و به عوامل بیشتری در مقایسه با آن‌ها اشاره نمود که شامل فرایند شکل‌گیری نیز هست. می‌توان نتیجه گرفت که زندگی پایدار، پدیده‌ای چند سطحی و چندبعدی متأثر از عوامل گوناگون قبل و پس از ازدواج است و یک رویداد محسوب نمی‌شود- بلکه یک روند است. می‌توان گفت به‌طور کلی این فرایند از آغاز تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی- شخصیتی، اخلاق و ارزش‌ها، زمینه‌های مشترک فردی و زوجی و اشتغال و درآمد شکل گرفته و در ادامه با وجود زمینه‌های مساعد و لازم چون سلامتی و توان ایفای نقش در زندگی توانسته شرایطی را مهیا کند تا زوجها از طریق عوامل تعاملی و فرهنگی- اجتماعی و زمینه‌های خانوادگی از راهبردهای مؤثری چون مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی در شرایط مختلف زندگی استفاده نمایند تا در نهایت منجر به بالندگی فردی و اجتماعی شود. از این رو، اگر زوجین مسیر مطلوبی را طبق این فرایند با تعامل یکدیگر پیش ببرند، احتمالاً دوام ازدواج و پایداری زندگی را از لحاظ کمیّت (بالای ۲۰ سال) و کیفیت تجربه خواهند نمود. در این راستا با توجه به اینکه "عاملیت‌بخشی به شایستگی‌های مرتبط با دوام ازدواج" به عنوان مقوله محوری و نیز مهارت‌های زندگی فردی (کنترل هیجان/خودآگاهی/ارزیابی افکار منفی/تفکر نقادی/همدلی) و مهارت‌های زوجی (مهارت گفت‌و شنود/مرزگذاری/مهارت‌های حل تعارض/شوخی/طبیعی/حفظ حرمت/قدردانی کلامی- عملی) به عنوان راهبردهای مناسب استفاده شده جهت پایداری زندگی شناسایی شد، شایسته است مسئولان و سازمان‌های سیاست‌گذار برنامه‌های آموزشی خود را از طریق رسانه و کارگاه‌های آموزش پیش از ازدواج و مداخله‌های مشاوران مراکز مشاوره خانواده و زوج درمانگری با این محوریت پیش برند و از دیگر دستاوردهای این پژوهش جهت بالا بردن احتمال پایداری زندگی به‌خصوص در زوج‌های جوان استفاده نمایند. این پژوهش به نوبه خود با محدودیت‌هایی روبه‌رو بود. لذا با توجه به اصول پژوهش کیفی

بازنمایی فرایند شکل‌گیری پایداری زندگی در زوج‌های ایرانی: مطالعه‌ای به روش نظریه برخاسته از داده‌ها

و نیز محدودیت‌ها، امکان تعمیم و انتقال نتایج به کل جامعه ایرانی وجود ندارد و می‌تواند طی پژوهش‌های آتی این موارد مدنظر قرار گیرد.

منابع

- افروز، غلامعلی. (۱۳۹۹). «خانواده متعالی در سایه حاکمیت حقوق عاطفی». فصلنامه علمی-پژوهشی خانواده و پژوهش. دوره ۱۷(۱)، صص ۱۱-۲۰.
- اعظمی، مریم؛ شریعت مدار، آسیه و فرحبخش، کیومرث. (۱۳۹۸). «مطالعه چگونگی آشنایی با همسر در زنان دارای ازدواج پایدار». نشریه علمی-پژوهشی بهار. ۱۶(۵۴)، صص ۷-۲۶.
- استراوس، انسلم و کربین، جولیت. (۱۳۹۶). مبانی پژوهش کیفی (فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای). ابراهیم افشار. تهران: نشر نی
- باقیانی مقدم، محمدحسین؛ مسعودی بروجنی، داریوش؛ میرزایی علویچه، مهدی و شهبازی، حسن. (۱۳۹۰). «بررسی نگرش جوانان در شرف ازدواج در رابطه با شناخت همسر آینده و زندگی مشترک در شهرستان بروجن». مجله تحقیقات نظام سلامت. دوره ۷(۶)، صص ۶۹۳-۷۰۱.
- بستان، حسین. (۱۳۹۶). جامعه‌شناسی خانواده با نگاهی به منابع اسلامی. تهران: پژوهشکده حوزه و دانشگاه
- بازرگان، عباس. (۱۳۹۱). روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته. تهران: نشر دیدار
- بازرگان، عباس. (۱۳۸۴). «ضرورت توجه به دیدگاه‌های فلسفی زیربنایی معرفت‌شناسی در علوم انسانی برای انتخاب روش تحقیق با تأکید بر روش‌های کیفی پژوهش و ارزشیابی آموزشی». (مجموعه مقالات) علوم تربیتی: به مناسبت نکوداشت دکتر علی‌کاردان (ص ۳۸-۵۰). تهران: انتشارات سمت.
- بخشی زنجیرانی، نجمه. (۱۳۹۵). «بازدارنده‌ها و تسهیل‌کننده‌های طلاق از دیدگاه زنان متأهل مطلقه شهر شیراز». پایان‌نامه دفاع شده کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد.
- بنی‌سدی، علی و صالحی، کیوان. (۱۳۹۸). «مقدمه‌ای بر اصول و فرایند ساخت و رواسازی پروتکل مصاحبه». نشریه نامه آموزش عالی. ۱۲(۴۶)، صص ۱۷۷-۲۰۳.
- ثناگوی‌زاده، محمد. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل مرتبط با پایداری ازدواج در مطالعات ایرانی (۱۳۹۸-۱۳۸۸)». فصل‌نامه سیاست‌گذاری عمومی. دوره ۷، شماره ۳، صص ۲۶۱-۲۷۷.
- حسینی، ناهید. (۱۴۰۱). «تبیین مدل پارادایمی فردیت یافتگی در ازدواج جوانان». فصل‌نامه خانواده‌پژوهی. شماره ۷۱، صص ۴۹۳-۵۱۴.
- حاتمی ورزنه، ابوالفضل؛ اسمعیلی، معصومه؛ فرحبخش، کیومرث و برجعلی، احمد. (۱۳۹۵). «بررسی مقایسه‌ای ازدواج‌های پایدار رضایتمند و ازدواج‌های در حال جدایی». فصل‌نامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده. شماره ۳۵، صص ۷-۳۹.
- حاتمی ورزنه، ابوالفضل؛ اسمعیلی، معصومه؛ فرحبخش، کیومرث و برجعلی، احمد. (۱۳۹۵). «ارائه الگوی ازدواج پایدار رضایتمند: یک پژوهش گراند تئوری». نشریه مشاوره و روان‌درمانی خانواده. ۱۶(۱)، صص ۱۲۰-۱۴۹.
- حاتمی ورزنه، ابوالفضل. (۱۳۹۴). «تدوین الگوی ازدواج پایدار رضایتمند و بررسی اثربخشی برنامه مداخله‌ای مبتنی بر آن». رساله مقطع دکتری رشته مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- حسینی، حاتم و تیموری ارشد، رضا. (۱۳۹۸). «تبیین دوام ازدواج منجر به طلاق در ایران». مجله انجمن جمعیت‌شناسی ایران. شماره ۳۹، صص ۱۱۵-۱۵۳.
- خجسته‌مهر، رضا؛ دالتی بگی، مژگان و عباس‌پور، ذبیح‌الله. (۱۳۹۷). «آزمون مدل مدارا با رویکرد اسلامی در بافت زندگی زنایوبی». نشریه روان‌شناسی خانواده. شماره ۱۳.
- خجسته‌مهر، رضا؛ محمدی، زکاء؛ سودانی، منصور و عباس‌پور، ذبیح‌الله. (۱۳۹۷). «تجربه زیسته فداکاری در ازدواج‌های پایدار (یک مطالعه پدیدارشناسی توصیفی روان‌شناسانه)». فصل‌نامه علمی پژوهش‌های مشاوره. ۱۷(۶۵)، صص ۱۵۰-۱۸۶.

- خجسته‌مهر، رضا و محمدی، زرگار. (۱۳۹۵). «تجربه خوشبختی در ازدواج‌های پایدار: یک مطالعه کیفی». نشریه روان‌شناسی خانواده. دوره ۳، شماره ۲، ۵۹-۷۰.
- درخش، علی؛ اصلانی، خالد و کرای، امین. (۱۳۹۷). «شنا سایی عوامل ازدواج موفق: یک پژوهش کیفی (مطالعه نظریه داده‌بنیاد)». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. شماره ۴۲، صص ۲۱۵-۲۳۶.
- روشن چسلی، رسول؛ فراهانی، حجت‌اله و مرواریدی، مریم. (۱۴۰۱). «برآزش مدل ساختاری رابطه بین سبک‌های دلبستگی و طرح واره‌های هیجانی با توجه به متغیرهای میانجی نظم جویی هیجانی و انعطاف‌پذیری شناختی با رغبت به ازدواج». نشریه روان‌شناسی بالینی و شخصیت، دانشگاه شاهد. doi: 10.22070/cpap.2023.16191.1227
- رجبی، غلامرضا؛ حمیدی، امید؛ امان‌الله فرد، عباس و اصلانی، خالد. (۱۳۹۷). «پی‌کاوی تجربه زیسته رضایت زناشویی زوجین دارای تفاوت فرهنگی: یک مطالعه پدیدارشناسی». نشریه مشاوره و روان‌درمانی خانواده. شماره ۸، (۲۵)، صص ۱۰۵-۱۲۴.
- سالاری‌زارع، زینب؛ گودرزی، محمود؛ زندی، فرزاد و کریمی‌ثانی، پرویز. (۱۳۹۸). «فرا ترکیب پژوهش‌های پیشین در راستای دستیابی به مؤلفه‌های ازدواج موفق در ایران». نشریه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی. (۴)۲۰، صص ۳۶-۲۴.
- شریعت‌مدار، آسیه. (۱۳۹۶). «سنجش و ارزیابی در خانواده و ازدواج». دانشگاه علامه طباطبائی. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، تهران.
- صالحی، کیوان؛ بازرگان، عباس؛ صادقی، ناهید و شکوهی‌یکتا، محسن. (۱۳۹۴). «پازنمای ادراکات و تجارب زیسته معلمان از آسیب‌های ناشی از اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی». فصل‌نامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی. (۹)۵، صص ۵۹-۹۹.
- صاحب‌دل، حسین؛ زهراکار، کیانوش و دلار، علی. (۱۳۹۴). «شناسایی شاخص‌های ازدواج موفق (یک مطالعه کیفی)». نشریه پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره. (۲)۵، صص ۳۲-۴۶.
- فتحی، الهام؛ اسمعیلی، معصومه؛ فرح‌بخش، کیومرث و دانش‌پور، منیژه. (۱۳۹۵). «حیطه‌های تعارض و زاهدی‌های حل آن در زوجین رضایت‌مند». فصل‌نامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. (۲۴)۶، صص ۲۹-۵۴.
- کرای، امین؛ خجسته‌مهر، رضا؛ سودانی، منصور و اصلانی، خالد. (۱۳۹۵). «شناسایی عوامل مؤثر در ازدواج‌های پایدار رضایت‌مند در زنان». نشریه مشاوره و روان‌درمانی. (۲۲)۲، صص ۱۲۹-۱۶۴.
- کیانی، اردشیر؛ نوابی‌زاد، شکوه؛ خدابخش، احمدی و تقوایی، داوود. (۱۴۰۰). «فرا ترکیب عوامل استحکام‌بخش و خطر ساز ازدواج در دهه اخیر در ایران». پژوهش‌های مشاوره. جلد ۲۰، شماره ۷۷، صص ۴-۳۷.
- کریمیان، زهرا؛ صالحی، کیوان و خدایی، ابراهیم. (۱۳۹۹). «ارائه نظریه داده‌بنیاد برای تبیین فرایند شکل‌گیری روحیه کارآفرینی در بین دانش‌آموزان مدارس فنی و حرفه‌ای». اندیشه‌های نوین تربیتی دانشگاه الزهرا (س). دوره ۱۶، شماره ۱، صص ۷-۴۴.
- نظری، راضیه؛ سرداری‌پور، مهران؛ کاکاونی، علیرضا و منصوبی‌فر، محسن. (۱۳۹۹). «تبیین رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با پایداری زناشویی با میانجی‌گری ادراک انصاف». مجله مطالعات ناتوانی. (۱۰)۷۳، صص ۸-۱.
- وب‌سایت رسمی سازمان ثبت‌احوال کشور. (۱۴۰۱). «ازدواج و طلاق‌های ثبت‌شده و نسبت ازدواج به طلاق». <http://www.sateahval.ir>
- هاشمی گل‌مهر، مجید؛ اما الهی، عباس؛ فرهادی، حمید؛ اصلانی، خالد و رجبی، غلامرضا. (۱۳۹۹). «ارائه الگوی ازدواج موفق: یک پژوهش کیفی». پژوهش‌های مشاوره. دوره ۱۹، شماره ۷۶، صص ۱۴۱-۱۷۱.
- یزدانی، فاطمه؛ شفیع‌آبادی، عبدالله و حیدری، حسن. (۱۳۹۹). «پیش‌بینی پایداری زناشویی بر اساس معیارهای همسرگزینی، مهارت‌های ارتباطی و تاب‌آوری خانواده». نشریه مطالعات اسلامی در حوزه سلامت. (۱۱)۴، صص ۶۹-۷۸.
- یادگاری، مطهره؛ صالحی، کیوان و سجادی، نرگس‌السادات. (۱۳۹۸). «ارائه نظریه داده‌بنیاد برای تبیین فرایندهای جاری اخلاقی در مدارس متوسطه شهر تهران». مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی. شماره ۲، (۱۱)، صص ۱۴۷-۱۸۶.

بازنمایی فرایند شکل گیری پایداری زندگی در زوجهای ایرانی: مطالعه ای به روش نظریه برخاسته از داده ها

- یزدانی، فاطمه؛ شفیع آبادی، عبدالله و حیدری، حسن. (۱۳۹۹). «پیش‌بینی تاب‌آوری خانواده بر پایداری زندگی زناشویی». مجله علوم پزشکی رازی. ۲۷، صص ۹۶-۱۰۳.

- Alimudin, A., & Ishida, Y. (2022). "Matching-updating mechanism: A solution for the stable marriage problem with dynamic preferences". *Entropy*, 24(2), 263.
- Böhm, A. (2004). 5.13 theoretical coding: Text analysis in grounded theory. *A Companion to*, 270.
- Bowen, G. L. (1985). "Inter-cultural marriage in the military: A comparative analysis". *International Journal of Sociology of the Family*, 81-93.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. sage.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. (1990). "Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria". *Qualitative sociology*, 13(1), 3-21.
- Corbin, J. M. (1998). "The Corbin and Strauss chronic illness trajectory model: an update". *Research and Theory for Nursing Practice*, 12(1), 33.
- Charmaz, K. (2008). *Grounded theory as an emergent method*. *Handbook of emergent methods*, 155, 172.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. sage.
- Eisenhardt, K. M. (1989). "Agency theory: An assessment and review". *Academy of management review*, 14(1), 57-74.
- Fenoaltea, E. M., Baybusinov, I. B., Zhao, J., Zhou, L., & Zhang, Y. C. (2021). "The stable marriage problem: An interdisciplinary review from the physicist's perspective". *Physics Reports*, 917, 1-79.
- Field, D., & Weislaus, S. (1984). *Marriages over Half a Century: A Longitudinal Study*.
- Gasson, S. (2003). *Subjectivity, context, and perceptions of quality in empirical research*.
- Gnlika, A. S. (2007). *A study of the development of long-term marriages lasting 25 years or more*.
- Gottman, J. M., & Krokoff, L. J. (1989). "Marital interaction and satisfaction: a longitudinal view". *Journal of consulting and clinical psychology*, 57(1), 47.
- Hughes, B. (2009). "Wounded/monstrous/object: A critique of the disabled body in the sociological imaginary". *Disability & Society*, 24(4), 399-410.
- Impett, E. A., Gable, S. L., & Peplau, L. A. (2005). "Giving up and giving in: the costs and benefits of daily sacrifice in intimate relationships". *Journal of personality and social psychology*, 89(3), 327.
- Jacob, S. A., & Furgerson, S. P. (2012). "Writing interview protocols and conducting interviews: Tips for students new to the field of qualitative research". *The Qualitative Reports*, 17 (42), 1-10.
- Jones, M., & Alony, I. (2011). *Guiding the use of Grounded Theory in Doctoral studies—an example from the Australian film industry*.
- Karimi, R., Bakhtiyari, M., & Arani, A. M. (2019). "Protective factors of marital stability in long-term marriage globally: a systematic review". *Epidemiology and health*, 41.
- Kaslow, F., & Robison, J. A. (1996). "Long-term satisfying marriages: Perceptions of contributing factors". *American Journal of Family Therapy*, 24(2), 153-170.
- Lucas, H. (2018). *A Grounded Theory Qualitative Research Approach to Understanding Enduring Marriage*.
- Laksmi, I. A. N. W. (2021). "The The Perception Of Hindu Community In Mataram Toward Changing On Customary Marriage Behavior". *Kamaya: Jurnal Ilmu Agama*, 4(3), 364-382.
- Leech, B. L. (2002). "Asking questions: Techniques for semistructured interviews. PS: Political and toddlerhood in adoptive families". *Child development*, 82(4), 1252-1266.
- Maxwell, J. A. (2012). "The importance of qualitative research for causal explanation in education". *Qualitative Inquiry*, 18(8), 655-661.
- Martin, A., Venable, K. B., & Mattei, N. (2021). "Behavioral stable marriage problems". In *International Conference on Distributed Artificial Intelligence* (pp. 150-170).
- McCracken, G. (1988). "Qualitative research methods: The long interview". Newbury Park, CA: SAGE Publications, Inc. doi, 10, 9781412986229.
- Neuman, L. W. (2007). *Social research methods*, 6/E. Pearson Education India.

شروېشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
پرتال جامع علوم انساني